

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ ΔΑΜΗΛΑΚΟΣ κατά ΕΛΛΑΔΑΣ

(Προσφυγή αριθ. 13320/03)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

30 Μαρτίου 2006

Η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται από το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης. Μπορεί να υποστεί τυπικές διορθώσεις.

Στην υπόθεση Δαμηλάκου κατά Ελλάδας,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας σε δικαστικό συμβούλιο αποτελούμενο από τους:

Κυρία F. TULKENS, *πρόεδρο,*

Κύριο Κ.Λ. POZAKH,

Κυρία N. VAJIC,

Κυρία E. STEINER,

Κύριο Κ. HAJIYEV,

Κύριο D. SPIELMANN,

Κύριο S.E. JEBENS, *δικαστές,*

και τον κύριο S. QUESADA, *αναπληρωτή γραμματέα τμήματος.*

Αφού διασκέφθηκε σε συμβούλιο στις 9 Μαρτίου 2006,

Εκδίδει την πιο κάτω απόφαση, η οποία ελήφθη την ημερομηνία αυτή:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση έχει εισαχθεί με μία προσφυγή (αριθ. 13320/03) στρεφόμενη κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας, ένας υπήκοος της οποίας, ο κύριος Παναγιώτης Δαμηλάκος («ο προσφεύγων»), προσέφυγε ενώπιον του Δικαστηρίου στις 8 Απριλίου 2003 δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Ο προσφεύγων εκπροσωπείται από τους κυρίους Ι. Αντωνάκο και Α. Τίγκα, δικηγόρους του Δικηγορικού Συλλόγου της Αθήνας και Τρικάλων αντίστοιχα. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από τους απεσταλμένους του αντιπροσώπου της, κύριο Μ. Απέσσο, σύμβουλο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και κυρία Μ. Παπίδα, πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Στις 27 Οκτωβρίου 2004, το Δικαστήριο αποφάσισε να κοινοποιήσει την προσφυγή στην Κυβέρνηση. Επικαλούμενο το άρθρο

29 § 3 της Σύμβασης, αποφάσισε να αποφανθεί ταυτόχρονα επί του παραδεκτού και επί της ουσίας της υπόθεσης.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

4. Ο προσφεύγων γεννήθηκε το 1936 και κατοικεί στην Αθήνα.

5. Ο προσφεύγων είναι ορκωτός λογιστής. Ήταν μέλος του Σώματος Ορκωτών Λογιστών.

6. Στις 14 Ιανουαρίου 1990, το Εποπτικό Συμβούλιο του Σώματος Ορκωτών Λογιστών του επέβαλε μία πειθαρχική ποινή αναστολής της άσκησης του επαγγέλματός του, διάρκειας τεσσάρων μηνών, για αμέλεια και πλημμέλεια στην άσκηση των καθηκόντων του και για παραβίαση του κανονισμού και των κανονισμών του Εποπτικού Συμβουλίου (απόφαση αριθ. 1012/1990).

7. Στις 6 Μαρτίου 1990, ο προσφεύγων κατέθεσε ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας αίτηση ακύρωσης κατά της απόφασης αριθ. 1012/1990.

8. Στις 25 Απριλίου 2002, μετά από είκοσι οκτώ αναβολές, καμία από τις οποίες δεν οφειλόταν στον προσφεύγοντα, η συζήτηση έλαβε τελικά χώρα.

9. Στις 3 Σεπτεμβρίου 2002, το Συμβούλιο της Επικρατείας έκανε δεκτή την αίτηση του προσφεύγοντος (απόφαση αριθ. 2321/2002) λόγω ελαττώματος στην σύνθεση του αρμοδίου διοικητικού οργάνου. Η απόφαση αυτή καθαρογράφηκε και θεωρήθηκε στις 19 Οκτωβρίου 2002.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Ι. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

10. Ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι η διάρκεια της διαδικασίας παραγνώρισε την αρχή της «λογικής προθεσμίας», όπως αυτή προβλέπεται από το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, το οποίο έχει ως εξής:

«Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή δικαίως (...) υπό δικαστηρίου (...) το οποίον θα αποφασίση (...) επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως (...)»

11. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η περίοδος που πρέπει να ληφθεί υπόψη άρχισε στις 6 Μαρτίου 1990, με την κατάθεση της αίτησης ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, και περατώθηκε στις 3 Σεπτεμβρίου 2002, με την απόφαση αριθ. 2321/2002 του Συμβουλίου της Επικρατείας. Διήρκεσε επομένως δώδεκα χρόνια και περισσότερους από έξι μήνες για έναν βαθμό δικαιοδοσίας.

A. Επί του παραδεκτού

12. Η Κυβέρνηση ισχυρίζεται καταρχήν ότι το άρθρο 6 δεν έχει εφαρμογή εν προκειμένω. Υποστηρίζει ότι η διαδικασία που ανοίχθηκε από τον προσφεύγοντα ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας δεν αναφερόταν σε δικαιώματα και υποχρεώσεις αστικής φύσεως του τελευταίου, ή, άλλως, ότι η έκβαση της διαδικασίας ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας δεν ήταν καθοριστική για το εν λόγω δικαίωμα. Ειδικότερα, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η παρούσα διαφορά, η οποία αναφερόταν στην νομιμότητα μιας πειθαρχικής ποινής, δεν αφορά άμεσα ένα δικαίωμα αστικής φύσεως του προσφεύγοντος, πολύ περισσότερο αφού οι ορκωτοί λογιστές ασκούν σήμερα ελεύθεριο επάγγελμα και ο προσφεύγων δεν επικαλείται κανένα εμπόδιο στην εξέλιξη της σταδιοδρομίας του εξαιτίας της επιβληθείσας πειθαρχικής ποινής.

13. Ο προσφεύγων απαντά ότι η ηθική και επαγγελματική βλάβη, την οποία υπέστη εξαιτίας της επιβληθείσας πειθαρχικής ποινής, ήταν πολύ σημαντική. Πράγματι, η κύρωση αυτή του προκάλεσε σαφή μείωση των λογιστικών ελέγχων και, συνεπώς, της πελατείας, διότι οι εταιρίες που υπόκεινται στον λογιστικό έλεγχο ενημερώνονται προηγουμένως για την κατάσταση εκάστου ορκωτού λογιστή. Ο προσφεύγων εκτιμά ότι η κύρωση προσέβαλε την προσωπικότητά του και τούτο επί πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα.

14. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, για να έχει εφαρμογή το άρθρο 6 § 1 σε ό,τι αφορά τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις «αστικής φύσεως», πρέπει να υπάρχει «αμφισβήτηση» επί «δικαιώματος» «ιδιωτικής φύσεως» (βλέπε, για παράδειγμα, *Allan Jacobsson κατά Σουηδίας*, απόφαση της 25 Οκτωβρίου 1989, série A no. 163, σελ. 20, § 72) που να μπορεί να υποστηριχθεί, κατά τρόπο βάσιμο τουλάχιστον, ότι αναγνωρίζεται από το εθνικό δίκαιο. Πρέπει να πρόκειται για πραγματική και δοβαρή «αμφισβήτηση». Μπορεί να αφορά τόσο την ίδια την ύπαρξη ενός δικαιώματος όσο και την έκταση ή τον τρόπο άσκησής του. Η έκβαση της διαδικασίας πρέπει να είναι άμεσα καθοριστική για το εν λόγω δικαίωμα αστικής φύσεως, αφού ένας αμυδρός δεσμός ή μακρινές επιπτώσεις δεν επαρκούν για την εφαρμογή του άρθρου 6 § 1 (βλέπε, για παράδειγμα, *Balmer-Schafroth κατά Ελβετίας*, απόφαση της 26 Αυγούστου 1997, *Recueil des arrêts et décisions* 1997-IV, σελ. 1357, § 32).

15. Καταρχήν, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι, εν προκειμένω, η ύπαρξη «αμφισβήτησης» είναι δεδομένη. Κατά συνέπεια, θα περιοριστεί στην εξέταση του κατά πόσο η «αμφισβήτηση» αυτή αναφερόταν σε «δικαίωμα αστικής φύσεως».

16. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, σύμφωνα με την πάγια νομολογία του, μία πειθαρχική διαδικασία της οποίας το αντικείμενο είναι, όπως εν προκειμένω, το δικαίωμα της συνέχισης της άσκησης ενός ελευθερίου επαγγέλματος, μπορεί να δώσει αφορμή για

«αμφισβητήσεις» επί δικαιωμάτων αστικής φύσεως με την έννοια του άρθρου 6 § 1 (βλέπε, μεταξύ άλλων, *Φίλης κατά Ελλάδας* (αριθ. 2), απόφαση της 27 Ιουνίου 1997, *Recueil* 1997-IV, σελ. 1085, § 45). Το Δικαστήριο αναγνωρίζει επομένως ότι το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης έχει εφαρμογή στο αστικό τμήμα του όχι μόνον όταν ο προσφεύγων αποτελεί το αντικείμενο μιας προσωρινής (*Diennet κατά Γαλλίας*, απόφαση της 26 Σεπτεμβρίου 1995, série A no. 325-A, σελ. 8 και 13, §§ 11 και 27) ή μόνιμης απαγόρευσης να ασκήσει το επάγγελμά του (Α *κατά Φινλανδίας* (déc.), no. 44998/98, 8 Ιανουαρίου 2004), αλλά και στην περίπτωση επιβολής χρηματικού προστίμου (*Hurter κατά Ελβετίας* (déc.), no. 53146/99, 8 Ιουλίου 2004). Πράγματι, η συγκεκριμένη έκβαση μιας διαδικασίας δεν είναι απαραίτητη για να κριθεί το εφαρμοστέο του άρθρου 6 § 1. Μπορεί να αρκεί, ενδεχομένως, το να διακυβεύεται το δικαίωμα της άσκησης ενός επαγγέλματος, εξαιτίας του μόνου γεγονότος ότι η αναστολή της άσκησης του επαγγέλματος συγκαταλέγεται μεταξύ των πιθανών μέτρων σε βάρος του προσφεύγοντος (πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Hurter κατά Ελβετίας*(déc.)).

17. Εν προκειμένω, η «αμφισβήτηση» ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας αναφερόταν στην νομιμότητα της απόφασης του επαγγελματικού συλλόγου των ορκωτών λογιστών που είχε επιβάλει σε ένα από τα μέλη του μία πειθαρχική ποινή αναστολής της άσκησης του επαγγέλματός του για μία περίοδο τεσσάρων μηνών. Το Δικαστήριο συνάγει από τα παραπάνω ότι το επίδικο δικαίωμα ήταν «αστικής» φύσεως με την έννοια του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης και ότι η έκβαση της διαδικασίας ενώπιον του ανωτάτου διοικητικού δικαστηρίου ήταν άμεσα καθοριστική γι' αυτό. Το άρθρο 6 § 1 έχει επομένως εφαρμογή με την «αστική» πλευρά του. Κατά συνέπεια, η προβληθείσα από την Κυβέρνηση ένσταση σε ό,τι αφορά την μη εφαρμογή του άρθρου 6 § 1 δεν μπορεί να γίνει δεκτή.

18. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η αιτίαση αυτή δεν είναι προδήλως αβάσιμη με την έννοια του άρθρου 35 § 3 της Σύμβασης. Σημειώνει εξάλλου ότι αυτή δεν προσκρούει σε κανέναν άλλο λόγο απαραδέκτου.

B. Επί της ουσίας

19. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η αποχή των δικηγόρων του συλλόγου της Αθήνας, η οποία παρατάθηκε σποραδικά μεταξύ της 23 Ιανουαρίου 1989 και της 30ής Ιουνίου 1994, προκάλεσε την υπερφόρτωση του πινακίου του Συμβουλίου της Επικρατείας και καθυστέρησε την συζήτηση της υπόθεσης. Επιπλέον, η Κυβέρνηση προσθέτει ότι η διάρκεια της διαδικασίας ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας δικαιολογείτο από την πολυπλοκότητα της υπόθεσης και ότι οι καθυστερήσεις εκ μέρους της διοίκησης να στείλει στον εισηγητή της υπόθεσης ορισμένα έγγραφα καθώς και η παράλειψη του προσφεύγοντος να επιδιώξει την επιτάχυνση της διαδικασίας συνέβαλαν στην επιμήκυνσή της.

20. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι ο εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας μιας διαδικασίας εκτιμάται σύμφωνα με τις συνθήκες της υπόθεσης και λαμβανομένων υπόψη των κριτηρίων που έχουν καθιερωθεί από την νομολογία του, και ειδικότερα της πολυπλοκότητας της υπόθεσης, της συμπεριφοράς του προσφεύγοντος και εκείνης των αρμοδίων αρχών, καθώς και του αντικειμένου της διαφοράς για τους ενδιαφερόμενους (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Frydlender κατά Γαλλίας* [GC], αριθ. 30979/96, § 43, CEDH 2000-VII).

21. Το Δικαστήριο έχει χειριστεί πολλές φορές υποθέσεις που εγείρουν ζητήματα παρόμοια με εκείνα της προκείμενης υπόθεσης και έχει διαπιστώσει την παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης (βλέπε την απόφαση *Μανιός κατά Ελλάδας*, αριθ. 70626/01, 11 Μαρτίου 2004).

22. Αφού εξέτασε όλα τα στοιχεία που του υποβλήθηκαν, το Δικαστήριο θεωρεί ότι η Κυβέρνηση δεν εξέθεσε κανένα γεγονός ή επιχείρημα που να μπορεί να οδηγήσει σε διαφορετικό συμπέρασμα στην παρούσα περίπτωση. Ειδικότερα, σε ό,τι αφορά την ευθύνη των δικαστικών αρχών επί του ζητήματος αυτού, το Δικαστήριο επιβεβαιώνει ότι τα συμβαλλόμενα Κράτη έχουν την ευθύνη να οργανώσουν το δικαστικό σύστημά τους κατά τρόπο ώστε τα δικαστήριά τους να μπορούν να εξασφαλίσουν σε οποιονδήποτε το δικαίωμα να επιτύχει μία τελεσίδικη απόφαση επί των αμφισβητήσεων των σχετικών με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του αστικής φύσεως μέσα σε λογική προθεσμία (*Richart-Luna κατά Γαλλίας*, no. 48566/99, § 47, 8 Απριλίου 2003). Λαμβανομένης υπόψη της νομολογίας του πάνω στο ζήτημα αυτό, το Δικαστήριο εκτιμά ότι, εν προκειμένω, η διάρκεια της επίδικης διαδικασίας είναι υπερβολική και δεν ανταποκρίνεται στην απαίτηση της «λογικής προθεσμίας».

Επομένως, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1.

II. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

21. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης,

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους επιτρέπει την ατελή μόνον επανόρθωση των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο επιδικάζει στον ζημιωθέντα διάδικο, εφόσον συντρέχει λόγος, μία δίκαιη ικανοποίηση.»

A. Ζημία

24. Ο προσφεύγων αξιώνει 300.000 ευρώ για την ηθική βλάβη που υποστηρίζει ότι υπέστη.

25. Η Κυβέρνηση εκτιμά ότι το αιτούμενο για την ηθική βλάβη ποσό είναι υπέρογκο και ότι μία διαπίστωση παραβίασης θα αποτελούσε αφ'εαυτής μία επαρκή δίκαιη ικανοποίηση.

26. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι ο προσφεύγων υπέστη μία βέβαιη ηθική βλάβη. Αποφαινόμενο κατά δίκαιη κρίση, σύμφωνα με τις επιταγές του άρθρου 41 της Σύμβασης, του επιδικάζει 18.000 ευρώ για την αιτία αυτή, πλέον οποιουδήποτε ποσού που μπορεί να οφείλεται για φόρο.

B. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

27. Ο προσφεύγων ζητεί επίσης 9.000 ευρώ για τα έξοδα και την δικαστική δαπάνη στα οποία υποβλήθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου. Δεν προσκομίζει κανένα τιμολόγιο ή απόδειξη είσπραξης αμοιβής.

28. Η Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι οι αξιώσεις του προσφεύγοντος είναι αόριστες και αδικαιολόγητες.

29. Σύμφωνα με την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η επιδίκαση εξόδων και δικαστικής δαπάνης στη βάση του άρθρου 41 προϋποθέτει την απόδειξη της πραγματικότητας και της αναγκαιότητάς τους και, επιπλέον, του εύλογου χαρακτήρα του ύψους τους (*Ιατρίδης κατά Ελλάδας* (δίκαιη ικανοποίηση) [GC], no. 31107/96, § 54, CEDH 2000-XI).

30. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο σημειώνει ότι οι αξιώσεις του προσφεύγοντος δεν είναι αναλυτικές και δεν συνοδεύονται από τα απαραίτητα παραστατικά. Πρέπει επομένως να απορριφθεί το αίτημά του στο σημείο αυτό.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

31. Το Δικαστήριο κρίνει προσήκον να βασίσει το επιτόκιο των τόκων υπερημερίας στο επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. *Κηρύσσει* την προσφυγή παραδεκτή.
2. *Αποφαίνεται ότι* υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.
3. *Αποφαίνεται ότι*
 - α) το εναγόμενο Κράτος οφείλει να καταβάλει στον προσφεύγοντα, μέσα σε τρεις μήνες από την ημέρα κατά την οποία η απόφαση θα καταστεί τελεσίδικη σύμφωνα με το άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης, 18.000 (δεκαοκτώ χιλιάδες) ευρώ για ηθική βλάβη, πλέον οποιουδήποτε ποσού που μπορεί να οφείλεται για τον φόρο,
 - β) από τη λήξη της προθεσμίας αυτής και μέχρι την καταβολή, το ποσό αυτό θα προσαυξηθεί με τόκους υπολογιζόμενους με επιτόκιο ίσο με το επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, το οποίο θα ισχύει κατά την εν λόγω περίοδο, προσαυξημένο κατά τρεις εκατοστιαίες μονάδες.
4. *Απορρίπτει* το αίτημα δίκαιης ικανοποίησης κατά τα λοιπά.

Συντάχθηκε στη γαλλική γλώσσα και στη συνέχεια κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 30 Μαρτίου 2006 κατ'εφαρμογή του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του κανονισμού.

(υπογραφή)

Santiago QUESADA

Αναπληρωτής Γραμματέας

(υπογραφή)

Françoise TULKENS

Πρόεδρος